

Hz:Ali(a.s)'ın Hutbelerinden-5

<"xml encoding="UTF-8?">

Amr b. Âs hakkında buyurmuşlardır ki::81

Şaşarım Nâbıga'nın oğluna; Şamlılara beni, alay eder, eğlenir gider bir kişi olarak tanıtırım, ben alay edermişim; oyunlara, eğlenceye dalarmışım. Olmayacak bir söz söylemiştir,

söylemiştir de günaha girmiştir; sözlerin kötüsü yalandır: Oysa söz eder, yalan söyler; söz verir, sözünden döner, kendisinden bir şey istenir, nekeslik eder, vermez; fakat kendisi ister, direndikçe direnir, istemekten vazgeçmez. Ahdine hıyânet eder; yakınlığa riâyet etmez, arayı keser gider.[1]

Savaşta, kılıçlar işe girişmeden önce halkı kışkırtır; emirler verir; kılıçlar çekildi mi en büyük hîlesi budur: Ardını döner, ayıp yerini gösterir.[2]

Bilin ki andolsun Allah'a, gerçekten de ölümü anış, beni oyundan, eğlenceden alıyor; gerçekten de âhireti unutuş, onu doğru söz söylemekten alıyor; gerçekten de o, Muâviye'ye de, kendisine bir bağışta bulunmasını, dinini terk etmesine karşılık bir bayağı rüşvet vermesini şart koşarak biat etti.[3]

[1] - Nâbıga, Amr'ın anasının adıdır. Bu hanım, bir gece Ebû-Leheb, Ümeyye, Ebû-Süfyan ve Âs b. Vâil'le buluşmuş, çocuk doğunca bunların her biri benim oğlumdur iddiâsına girişmiş,

sonunda Nâbıgıyı hakem yapmışlar, kendisine Âs baktığı için ondan olduğunu söylemiş, bu sûretle Amr b. Âs diye anılmıştır; fakat Amr, Ebû-Süfyan'a daha fazla benzerdi (Meşâhir'ün-Nisâ'dan naklen Fetret'ül İslâm, s.77, 5. not.)

[2] - Sıffin savaşında H. Emir (a.s), Muâviye'ye kendisiyle savaşmasını teklif etmiş, ikimizden biri ortadan kalkarsa iş biter, kan dökülmesinin önüne geçilir buyurmuştu.

Amr, Âli doğru söylüyor, namusunu korumak için karşısına çık dedi. Muâviye, sen benim namusumu korumuyor, mevkiimi istiyorsun, sen çık dedi ve çıkmazsa onunla barışmayacağına da yemin etti.

Amr, bunun üzerine çıkmak zorunda kaldı ve meydanda, "Ey Küfeliler, ey fitneciler, size bunu haber veriyorum ama Ebü'l-Hasan'ı görmüyorum" meâlinde bir beyit okudu.

Emir'ül-Mü'minin aleyhisselâm meydana çıkıp "Evet, Ebü'l-Huseyn de benim, bunu bil, Ebü'l-Hasan da. İşte karşıdayım" meâlinde bir beyit okuyup Amr'a hücum etti. Amr, yere düşünce, ardını açtı; Hazreti Emir bunun üzerine geri döndü (Nûr'ül-Ebsâr ve El-Kâmil'den naklen Fetret'ül-İslâm, s.133 ve aynı sahifenin 1 ve 2. notları).

[3] - Amr Muâviye'ye, kendisine kaydı hayat şartıyla Mısır eyâletinin emaretinin verilmesini istemiş, bunun üzerine biat etmişti.

82:Ve bilirim bildiririm ki yoktur Allah'tan başka tapacak; şerîki yoktur, birdir ancak. Evveldir, ondan önce bir şey yok. Âhırdır, ona bir son ve sınır yok. Vehimler ona bir sıfat bulamaz;

onu o sıfatla bilemez. Gönüller, onu bir keyfiyete bağlayamaz; o keyfiyetle anlayamaz. Cüzü'lere bölünemez; parçalara ayrılamaz. Gözler, gönüller onu kaplayamaz, kavrayamaz.

(Bu hutbeden):

Allah kulları, fayda veren ibretlerden öğüt alın; apaçık delillerden ibret alın; adamakıllı anlatılarak korkutulduğunuz şeyleri duyun da çekinin, sakının; öğütleri dinleyin de faydalanın.

Sanki ölüm, pençesini size atmıştır; dilek-istek bağları, sizden üzülp gitmiştir. Beklenmedik, kötü, katı işler gelip kavramıştır sizi; güç ve çetin hallere düşürmüştür sizi; gidilmemesine imkân bulunmayan, varılmamasına çâre olmayan yere sürüp götürmüştür sizi.

Her insanın yanında bir sürüp götüren vardır, bir tanık vardır; sürüp götüren, toplanacağı yere sürer götürür onu; tanık da yaptıklarına tanıklık eder onun.[1]

(Aynı Hutbede cenneti tavsif ederken buyururlar ki):

Dereceler vardır, birbirinden üstün; duraklar vardır, birbirinden ayrı. Ne nimetleri bitip tükenir; ne oradakiler başka bir yere göçüp giderler. Ne orada ebedî kalan kocar; ne orasını yurt edinen ümitsizliğe düşer.

[1] - "Ve üfürülür sûra, işte bugündür azap günü. Ve herkes, yanında bir sürüp götüren ve bir tanık olarak gelir." (50, Kaf, 20-21) Sürüp götüren bir melek ile tanıklık eden bir melek. Tanıktan maksat, insanın âzasıdır da denmiştir.

83:Şüphe yok ki gizli şeyleri bilir; içten geçenlerden haber alır. Onundur her şeyi kavrayış, her şeye üst oluş, her şeye gücü yetiş. Artık sizden iş gören görsün mühlet günlerinde eceli gelip çatmadan;

işsiz çağlarında iş başa gelmeden; soluk alıp verme yolu açıkken kavrayıp sıkılmadan, fırsat geçip gitmeden. İnsanın varacağı yeri döşeyip dayaması, oturacağı yere azık hazırlayıp götürmesi gerek.

Allah için olsun ey Allah kulları; çalışın kitabında buyurduklarını korumaya, size âriyet olarak verdiği hakları gözetmeye. Çünkü Allah sizi boş yere yaratmadı; başı boş bırakmadı; bilgisizliğe, körlüğe atmadı.

Eserlerinize ad taktı; yaptıklarınızı bildi; ecellerinizi yazdı. Size her şeyi anlatan bir kitap indirdi; Peygamberini bir zaman sizin içinizde yaşattı; sonunda, kendi razı olduğu dînini,

kitabında indirdiği, bildirdiği şeylerle, onun için de tamamladı, kemâle getirdi; sizin için de ve onun dilinden bildirdi size, amellerden sevdiklerini ve sevmediklerini; nehyettiklerini ve emreylediklerini.

Artık özür getirmeyi size bıraktı da kesin delili aleyhinize tamamladı; tehdîdi öne sürdü de bildirdi size; önünüzdeki çetin azapla korkuttu sizi. Günlerinizin geri kalanlarından faydalanın da o müddet içinde olsun nefislerinizin isteklerine karşı dayanın;

çünkü gaflet içinde geçen bir çok günlerinize karşı bu sabredeceğiniz günler azdır; o günlere dalacağınız, onları tutacağınız zaman kısadır.

Nefislerinize ruhsat vermeyin ki o ruhsat verişler, zulmedenlerin yollarına sürer, götürür sizi; gönüllerinizin kabûl etmediği şeylere yönelmeyin ki o yönelişler, suçlara yürütür sizi.

Allah'ın kulları, gerçekten de kendisine en fazla öğüt veren, Rabbine en fazla itâat edendir; kendisini en fazla aldatan da Rabbine en fazla isyanda bulunandır. Aldanan, kendisini aldatır;

özenilen, gıpta edilen dînini selâmette tutandır. Kutlu kişi, o kişidir ki başkasını görür de ibret alır; kötü kişi, o kişidir ki isteğine kapılır, kendisini aldatır. Bilin ki az riyâ şıktır; hevâ ve heves ehliyle düşüp kalkmak, îmânı unutmaktır; şeytanı çağırmak, onunla düşüp kalkmaktır. Sakının yalandan; yalan, îmânın zıddıdır; gerçek kişi,

kurtuluş yerindedir, ululuk mahallindedir, yalancıysa hevâ ve hevesine uyup horluğa düşülecek yerdedir. Birbirinize haset etmeyin; çünkü haset, ateş, olduğunu nasıl siler süpürürse,

îmânı öyle siler süpürür. Birbirinize buğzetmeyin; çünkü buğuz, iyilikleri yok eder, bereketleri giderir-gider. Bilin ki dilek, istek, akli yanıltır; Allah'ı anmayı unutturur. Dileği-isteği yalanlayın; çünkü o aldatıştır; sâhibi de aldanmıştır.

84:Allah kulları, Allah kullarından en sevgili olanı o kuldur ki Allah ona, nefesine karşı yardım etmiştir de o, hüznü, iç giyimi gibi giyinmiştir; korkuya da dış giyimi gibi bürünmüştür;

derken hidâyet ışığı, gönlünde parıl-parıl parlamaya, gönlünü ısıtmaya başlamıştır; konaklayacağı gün için de konukluk azığını hazırlamıştır. Kendisine uzağı yakınlaştırmıştır; çetin şeyi kolaylaştırmıştır.

Bakmıştır da (izlerin sonunu) görmüştür; anmıştır da (hayır işleri) çoğaltmıştır. Tatlı, duru suyu kana-kana içmiştir de ırmağın su içilecek yerlerine varması kolay olmuştur; dümdüz, tertemiz

yola dalmıştır.

Şehvetler elbisesinden soyunmuştur; bütün üzüntülerinden, sıkıntılarından kurtulmuştur da bir tek sıkıntıya, bir tek üzüntüye sarılmıştır, onunla başbaşa kalmıştır. Körlük sıfatından çıkmıştır; heves ehli ile iş birliği etmekten ayrılmıştır; hidâyet kapılarının kilitlerinden olmuştur; kötülükler, aşağılıklar kapılarına kilit haline gelmiştir.

Gittiği yolu görmüştür; tuttuğu yola girmiştir; alâmetlerini tanımıştır, bilmiştir; adamı boğacak yerlerini aşmıştır, sarılınacak iplerin en kuvvetlisine sarılmıştır. Artık, o, şüpheden arınmış inancında, güneş ışığı gibi parıl-parıl parlar durur; her kendisine baş vurana cevap vermekte, her parça-buçuğu aslına ulaştırmakta, kendisini,

noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah için işlerin en yücesine adanmıştır. Karanlıkların ışığıdır o, şüpheli işleri aydınlatandır; gizli, örtülü şeylerin anahtarıdır o; güç şeyleri giderendir; uçsuz bucaksız çöllerin kılavuzudur.

Söylenir, anlatır; susar, kurtulur. Özünü, işini-gücünü Allah için hâlis bir hâle getirmiştir; Allah da ona ihlâs nasîp etmiştir. O, Allah dîninin mâdenlerindendir; Allah'ın yerinin direklerindendir.

Kendisine adaletle muâmeleyi gerekli kılmıştır; adaletinin başlangıcı da, kendisinden hevâsına, hevesine uymayı gidermesidir. Gerçeği över, anlatır; onunla da amel eder.

Hayır için bir sınır yoktur ki oraya varmasın; sevap sandığı bir şey yoktur ki ona sarılmasın. Nefsinin yularını kitabın eline vermiştir; onu çekip götüren de odur; uyduğu da o. Yükünü o nerede indirirse o da oraya iner; konağı neresiyse o da oraya konar.

Bir başkası da var; adını bilgin takar; o adın ehli değildir; bilgisi yoktur; bilgisizlerden birkaç bilgisizliği; sapıklardan bir kaç sapıklığı yanına-yöresine toplamıştır;

insanlara, aldatış ağlarını germiştir; kandırış tuzaklarını kurmuştur; yalanlar söylemektedir; kitabı, dileğince anlatmaktadır; gerçeği isteğine uydurmaktadır. İnsanları pek büyük tehlikelerden kendine emin eder; büyük suçları onlara kolay gösterir gider.

Der ki: Şüpheli şeylerde duraklarım; oysa şüpheli şeylerin ta içine düşer; bidatlerden çekinirim

der; oysa onların içinde uykuya dalar, kendinden geçer. Yüzü, şekli insan yüzüdür, insan şeklidir; kalbi hayvan kalbidir.[1] Hidâyet kapısını bilmez ki uysun; körlük, sapıklık kapısını bilmez ki kaçınsın; dirilerin ölüsüdür o kişi.

(Burada, 2. bölümdeki 4. beyanattan sonra buyurmuşlardır ki):

Sanan, sanır ki dünya, Ümeyye oğullarından ayrılmaz; hayrını, bereketini onlara sunar; arı-duru suyunu onlara verir; bu ümmetten onların ne sopası kalkar, ne kılıcı.

Böyle sanan, böyle diyen, yalan bir zanna düşer, yalan söyler. Bu, ancak bir tadımlık baldır ki onlar tadarlar; sonra onu yutamazlar da birden ağızlarından düşer-gider.

[1] - Yüzü, şekli insan yüzüdür, insan şeklidir, kalbi hayvan kalbi. Andolsun ki biz cinlerin ve insanların çoğunu cehennem için yarattık; onların kalpleri vardır, düşünmezler onunla;

gözleri vardır, görmezler o gözlerle; kulakları vardır, duymazlar o kulaklarla. Onlar dört ayaklı hayvanlara benzerler, hattâ daha da sapıktır onlar. Onlardır gaflette kalanların ta kendileri." (Kur'ân-ı Kerîm; 7, A'râf, 179).

85:Bundan sonra gerçekten de, noksan sıfatlardan münezze olan Allah, zamanede cebir ve zulümde bulunanları, bir müddet onlara mühlet vermeden, bir zaman onlara esenlik göstermeden hiç bir vakit kırıp geçirmemiştir;

ümmetlerden hiç birinin kırılmış kemiğini, onlara bir darlık ve sıkıntı çektirmeden, onları belâyâ düşürmeden onarmamıştır. Bir hoşluğa, esenliğe yüz çevirdiniz mi, bir ağır ve sıkıntılı şeye ardınızı döndürdünüz mü, ibret almanız gerek.

Her gönül sâhibi akıllı değildir; her kulağı olan duyup işitmez; her bakan görmez. Ne de şaşılacak şey. Şu bölük-bölük halkın, dinlerinde delil saydıkları şeylerin birbirine aykırı oluşuna,

Peygamber'in izini izlemeyişlerine, Vasî'sinin yaptığına uymayışlarına, gaybe inanmayışlarına,

ayıptan arınmayışlarına nasıl şaşmam ben? Şüpheli şeyleri yaparlar; şehvetlerde koşarlar;

iyi ve hayır işler, onlarca kendi bildikleri işlerdir; kötü ve yapılmayacak şeyler de inkâr ettikleri şeylerdir. Güç ve ağır işlerde kaçıp sığındıkları kendileridir, örtülü ve anlaşılmaz şeylerde dayançları, kendi reyleridir. Sanki onların her biri, kendisinin imâmıdır da kendince sağlam gördüğü şeylere yapışmıştır; yanılmaz sebeplere el atmıştır.

86:Bâzı ashabına hitapları:

Onu (Hz. Muhammed'i s.a.a), peygamberlerin gönderilmediği, ümmetlerin uykuları uzayıp gittiği, fitnelerin belirip görüldüğü, işlerin darmadağın olduğu, savaşların yayıldığı bir çağda gönderdi;

Dünyanın ışığı görünmez olmuştu; aldatışı açığa çıkmıştı, ondan kaçınılmaz olmuştu; o çağda, yaprağı sararmıştı; yemişinden ümit kesilmişti; suyu çekilmişti; hidâyet bayrakları yıpranmıştı;

azgınlık bayrakları görünmüştü, dünya, ehline karşı yüzünü ekşitmişti; onu dileyenin yüzüne suratını asmıştı; meyvesi fitneydi; yemeği leşti, pisti; bedenine giydiği elbisesi korkuydu; üst giyimi kılıçtı.

İbret alın Allah kulları, babalarınızın, kardeşlerinizin rehin oldukları, soruya çekildikleri hâli anın. Ömrüm hakkı için zamanları ne size uzak, ne onlara ırak. Sizinle onlar arasında yüzyıllar, uzun zamanlar geçmedi.

Bu gün, onların bellerinde bulunduğunuz zamandan uzak değilsiniz siz. Allah'a andolsun ki Peygamber'in onlara buyurduğu şeyleri bugün, ben söylemekteyim size.

Onların kulakları dün nasıl duyduysa sizin kulaklarınız da bugün öylece duymakta. O zaman onların gözleri nelere açıldıysa, neler gördüyse, gönülleri ne hallere düştüyse, bugün size de aynı şeyler görünmede, aynı haller gelmede.

Onların gördüklerini görüyorsunuz, duyduklarını duyuyorsunuz. Vallahi onlardan sonra, onların bilmedikleri bir şeyi görmüyorsunuz; onların mahrum oldukları bir şeye ermiyorsunuz.

Size belâ, öylesine indi, öylesine gelip çattı ki, sanki yuları çözülmüş esrik bir deve, yükü de yeğîn. Aldananlar gibi aldatmasın sizi; çünkü bir gölgedir o ki uzayıp gider; sayılı günlerce devam eder.

87:Hamd Allah'a ki görülmeksizin bilinmiştir; düşünmek-sizin yaratıcıdır. Öylesine bir yaratıcıdır ki her an yaratmaktadır, tedbîr ve tasarruf etmektedir; her an vardır, kaaimdir, dâimdir.

Burçları bulunan gökler yaratılmamıştı; büyük kapıları örten perdeler gerilmemişti; kapkaranlık gece kararmamıştı; durgun denizse serilmemişti; geniş yolları olan dağlar dikilmemişti;

küçük ve eğri büğrü, şahrem şahrem yollar açılmamıştı; döşenmiş yer yüzü yoktu; güvenç, dayanç sâhibi yaratılmış yoktu; gene de O kaaimdi, dâimdi. İşte budur, böyledir eşsiz-örneksiz olarak halkı yaratan ve onlardan sonra da bâkî olan;

yarattıklarının mâbudu olan ve rızıklarını veren. Güneş ve Ay O'nun rızasını dileyerek yürür giderler, her yeniği yıpratırlar, köhne kırlarlar; her uzağı yaklaşıtırlar, yakın ederler.

Yaratan, yarattıklarının rızıklarını pay etmiştir; eserlerini amellerini soluklarının sayısını, hâince bakışlarını, kendilerinden bile gizledikleri gönüllerinden geçen şeyleri,

analarının rahimlerinde konaklayacaklarını, babalarının bellerinden zuhûr edeceklerini, zamanların sonuna, çağların nihayetine dek saymıştır, bilmiştir.

Öylesine bir mâbuddur ki rahmetinin genişliği içinde düşmanlarına olan kahrı, azâbı daralmıştır, çetinleşmiştir; kahrının, azâbının darlığı, çetinliği içinde dostlarının rahmeti genişlemiştir.

Kendisine karşı üstünlük güdeni kahredicidir; O'nunla savaşa girişeni helâk edicidir; O'nunla düşmanlık edeni, O'ndan uzaklaşanı hor hakir bir hâle kor. O'nunla düşman-lığa girişene üstün olur.

Kim O'na dayanırsa O, yeter ona; kim O'ndan dilerse O verir ona; kim O'nun yolunda borç verirse O, öder onu, kim O'na şükrederse O karşılığını verir onun.

Allah'ın kulları, yaptıklarınız tartılmadan siz tartın kendinizi; hesâbınız görölmeden siz görün

hesâbınızı. Boğazınız sıkılmadan önce soluk alın; zorla sürölüp götürülmeden önce râm olun ve bilin ki kim kendisine yardım etmez,

öğüt vermezse, kim kendisini korkutmazsa, korkmazsa, başka bir korkutucu ona fayda vermez; başka bir öğütçünün öğüdü ona tesir etmez.

88:(Mes'ade b. Sadka, İmâm Câ'fer b. Muhammed'is-Sâdık Aleyhimesselem'dan rivâyet etmiştir: Bir gün birisi gelmiş, Yâ Emir'el-Mü'minin; bize Rabbimizi anlat da O'na sevgimiz çoğalsın,

O'nu daha iyi tanıyalım demişti. Hazret bu söze hiddet etmiş, halkı namâza çağırtmış, Kûfe Mescidinde halkı toplamış, mescid dolunca, hiddetleri benizlerinden anlaşılır bir hâlde minbere çıkıp Allah'a hamd ü senâ,

Rasûlullah'a salât ü selâmdan sonra bu hutbeyi okumuşlardır. Bu hutbeye "Hutbet'ül-Eşbâh" yâni cisimleri, yaratıkları anlatan hutbe derler ve en belîğ hutbelerinden biridir.)

Hamd Allah'a ki kısmak, vermemek, nimetini çoğaltmaz; vermek ve cömertlikte bulunmak, hayrını lütfünü azaltmaz. Çünkü O'ndan başka her verenin nimeti azalır ve O'ndan başka her vermeyen kötülükte kalır.

O'dur nimetlerle kullara bağışta bulunan; O'dur nimetlerin faydalarıyla onları faydalandıran. O'dur ihtiyaçlarından fazla veren, haketmediklerini lütfeden, halk ayâli sayılır O'nun,

O'dur rızıklarını vermeyi vaadeden; O'dur rızıklarını takdir eyleyen. Kendisine yönelenlerin yollarını, O'nun nimetlerini dileyenlerin hareketlerini apaçık bildirmiştir; belli-beyan anlatmıştır. Kendisinden isteyene karşı ne kadar cömertse o kadar cömertlikte bulunur.

Öyle bir evveldir ki O'ndan önce hiçbir var yoktur; öyle bir âhırdır ki O'ndan sonra hiçbir var yoktur. Gözbebek-lerini, zâtını görmekten, künhünü anlamaktan âciz kılmıştır. Zâtına nisbetle bir çağ yoktur ki halden hale dönsün,

bir mekânı yoktur ki ordan ayrılıp bir başka yere gitmesi mümkün görünsün. Dağlardaki madenler, ne kadar soluk alıp veriyorlarsa, denizlerdeki sedefler, ne kadar ağız açıp

gölüyorlarsa,

onların sayısınınca gümüş ve altın bağışlasa, inciler saçsa, mercanlar devşirip verse, gene de bu bağış, cömertliğine tesir etmez, katındaki hazîneler bitmez; katındaki bütün halkın dileklerine yetecek nimetler öylesine mevcuttur ki tükenmez de tükenmez. Çünkü O öyle bir cömerttir, öyle bir vericidir ki, isteyenlerin istekleri nimetini azaltmaz;

ısrarla dileyenlerin dilekleri O'nu nekes kılmaz. Bir bak da gör, Kur'an, O'nun sıfatlarından sana ne bildiriyorsa ona uy ey soru soran, O'nun doğru yolu gösteren ışığı ile ışıklan.

Şeytanın, sana bilmeni teklif ettiği bilgi, kitapta sana farz edilmemiştir; Peygamber sallallahu aleyhi ve âlihî ve sellem'in, ve hidâyete götüren imâmların sünnetinde de eseri belirmemiştir.

O'nu bilmeyi, noksan sıfatlardan münezze olan Allah'a bırak; gerçekten de budur Allah'ın sana yüklediği hak. Bil ki bilgide ileri olanlar, o kişilerdir onlar,

örtölüp gizlenmiş şeyleri tefsîr etmekteki bütün bilgisizliklerini ikrâr onları gizlenmiş şeylerin yüzüne çekilen perdeleri açmak, o perdelerin ardında neler olduğunu bilmek hevesinden alıkor.

Yüce Allah da bilgi bakımından kavrayamadıkları, anlayamadıkları şeylerdeki acizlerini söylemeleri yüzünden onları över ve künhünden bahsetmeleri emrolunmayan şeylerde derine gitmemelerine,

bilgide ileri gidiş adını takar. Artık bu kadarını yeter say; noksan sıfatlardan münezze olan Allah'ın büyüklüğünü aklınla ölçmeye kalkışma; yoksa helâk olanlara katılırsın; sen de onlardan biri olur, kalırsın.

Öyle bir kudret sâhibidir ki vehimler, kudretinin sonunu bilmeye atılıp koşsa, vesveselerden arınmış düşünceler, O'nun kudret âlemindeki gizliliklere dalıp gitmeye kalkışsa, gönüller,

aşka kapılıp sıfatlarının niteliğine ermeye uğraşsa, akıllar, sıfatların da varamayacağı zâtını bilmeye özenip inceden inceye kavramaya çalışsa bile, onları geri çevirir; noksan sıfatlardan münezze olun Allah,

onları gizliliklerinin kapkaranlık derinliklerine baş aşağı düşmekten kurtarır; onlar da anayoldan çıkıp başka yollara-bellere sapmakla onun zâtını bilmenin, düşüncelere dalmakla üstünlüğündeki ululuğu ölçmenin imkânı bulunmadığını anlarlar; bunu da söylerler, anlatırlar.[1]

Öyle bir yaratıcıdır ki kendinden önce bir yaratıcı mâbud yoktu ki onun örneğine uysun da yaratsın, onun takdirini örnek alsın. Yaratan O'dur ancak, O'ndan başka yaratıcı yoktur mutlak.

Bizlere kudretinin tedbîr ve tasarrufunu göstermiştir; hikmetinin eserleri, şaşılacak şeyleri söylemiştir, yaratılmışların O'na muhtâç olduklarını söylemeleri ancak O'nun kudretiyle var olabileceklerini bildirmiştir;

acımız O'nun kudretini, noksanımız O'nun kemâlini bize tanıtmıştır; O'nu ikrâr etmekten başka bir şey yapamayacağımızı izhâr etmiştir; eşsiz-örneksiz yarattığı,

yoktan var ettiği şeylerde, sanatının eserleri, hikmetinin delilleri belirmiştir; her yarattığını, varlığına bir tanık, birliğine bir delil kılmıştır. Yarattığı, sussa da yaratıcısının onu tedbir ve tassarrufu bir delildir ki söyler, durur; eşsiz-örneksiz yaratıcısına delâleti de öylece durur, kalır.

Tanıklık ederim, bilirim, bildiririm ki seni, yarattık-larının, birbirinden ayrı uzuvları gibi uzuvlara sahip sanıp onlara benzeten, hikmetinle ete, deriye bürüdüğü kemiklere benzer şeylere sâhip sanan, sana cisim isnad eden, seni tanımaya dâir içinden geçen düşünceleri bir şeye bağlaya-mamış, gönlü,

eşin, örneğin olmadığına dâir tam bir inanca ulaşamamıştır. Böyle kişi, sanki bu düşüncelere uyanların, O'na eşit tuttuklarına söylediklerini duymamıştır bir an: "And olsun ki gerçekten de biz, apaçık bir sapıklık içindeydik;

sizi Âlemlerin Rabbiyle bir tuttuğumuz zaman." [2] yalan söylerler seni putlarına benzetenler, vehimleriyle sana, yaratılmışların sıfatlarını verenler; zanlarıyla seni, cisme sâhip sananlar,

onlar gibi seni cüzü'lere bölenler; akıllarıyla kuvvetleri ayrı ve aykırı cisim isnâd edenler. Tanıklık ederim, bilirim, bildiririm ki, seni yaratıklarından bir şeye denk tutan,

seni onunla bir sayar; seni bir şeyle denk sayan, hükmü yerinde ve apaçık olarak indirdiğin

âyetlerine kâfir olur gider; apaçık deliller olan ve sana şehadet eden sözlerini yalanlar, inkâr eder.

Gerçekten de sen, öyle bir Allah'sın ki, akıllara sığmazsın; hatırlara gelen düşüncelere girmezsin; bu yüzden de sınırlanmazsın, bir hâlden bir hâle dönmezsin.

(Bu da aynı hutbeden): Yarattığını takdir etti; takdirini tahkim etti; hikmetiyle tedbîr etti; tedbîrini lütfüyle tedvîr etti; yönelmesi mukadder yere yöneltti onu;

o da durağını aşmadı; varacağı yere dek de vardı; taksirde bulunup şaşmadı. Buyruğu neredeyse vardı, gitti; direnmedi. Gerçekten de bütün işler, onun dileğiyle oldu; irâdesi yerini buldu.

Eşyanın bütün sınıflarını, onlara dâir bir düşünceye dalmaksızın halketti; bir tasarlamaya girişmeksizin yarattı; yaratışta, çağların meydana getirdiği olaylardan doğan,

bir tecrübeden faydalanmadı; şaşılacak şeyleri yoktan ver ederken bir ortağın yardımına dayanmadı. Yarattıklarının yaratılışlarını iradedesiyle tamamladı; onlar da itâatte bulundular ona;

dâvetine uydular O'nun; bu hususta ne bir geri kalan oldu, ne bir ağır davranan. Herşeyi düzene soktu; sınırını belirtti; kudretiyle aykırı olanları uzlaştırdı; birbirleriyle bağdaşma sebeplerini ulaştırdı; miktarları,

hadleri, tabiatları, durumları bakımından çeşit-çeşit, birbirlerinden ayrı cinslere ayırdı. Yaratıklar meydana getirdi; sanatlarını pekiştirdi; dilediği gibi yoktan var etti onları, icad etti.

(Bu hutbede gökyüzü ve yıldızları anlatırken buyur-muşlardır ki)

Gökleri, bir yere tutturmaksızın yarattı, yollarını tanzim, gediklerini termim etti; buyruğuyla gökten inenlere, yarattıklarına amelleriyle göğe ağanlara, onları râm etti. Bir duman yığınıyken çağırdı onları,

bir araya geldiler; sesleri duyulmayan kapılarını açtı; yollarına parıl-parıl parlayan şihaplardan gözcüler dikti; boşlukta titrememeleri için onları kudretiyle kavradı; buyruğuyla durmalarını

sağladı.

Güneşini, gündüzü için her şeyi gösteren, ayını, gecesi için parlaklığı giderilen bir delil kıldı;
ikisini de akıp gidecekleri yerlerde yürüttü; yürüyecekleri yerlerde konaklarını takdir etti de
onlarla geceyle gündüzün ayrılmasına,

onların yürüyüp gitmesiyle yılların sayısını, sayıların sayılmasını bildirmeyi diledi; dileği de yerine
geldi. Sonra bulundukları boşlukta hareket ettikleri medârı tayin etti;

göğü yıldızlarla bezedi; öylesine yıldızlar var ki uzaklıkları yüzünden gözlere görülmezler; öyleleri
var ki ışıklarıyla göğü bezerler; bazılarını durdukları yerde döndürdü; bazılarını sürdürdü, yürüttü;
kimisini iner, kimisini çıkar bir hale getirdi; kimisini kutlu kıldı, kimisini kutsuz kıldı; hepsi de emir
ve irâdesine uydu.[3]

(Sonra Melekleri anlatmışlardır; bu beyanlarındandır bu sözler):

Onlar ancak, Allah'ın kadirlerini yücelttiği kulladır; O'ndan izinsiz bir söz etmezler; emrine uyarlar
da iş görürler, kendiliklerinden bir işe girişmezler.

Onları vahyine emin etmiştir, emrine, nehyine dâir emanetleri onlara yüklemiştir de
peygamberlere göndermiş-tir. On'ları şüphelerden korumuştur, arıtmıştır; onların içinde onun
razılık yolundan sapan bulunmaz; rızasına aykırı iş gören olmaz.[4]

[1] - Bu kısımda Allah Süphanehu ve Teâlâ'nın zâtını düşünmemek esası vardır. Hz.
Peygamber'in (s.a.a), "Allah'ın hakkında düşünün, Allah hakkında düşünmeyin, sonra helâk
olursunuz" buyurduğunu Ebû-Zerr (r.a) ve İbn-i Abbâs (r.a), "Halkı düşünün;

Hâlıkı düşünmeyin; çünkü O'nun zâtını takdir edemezsiniz" buyurduğunu gene İbn-i Abbas
rivayet etmiştir (Cami'üs Sagıyr, 1, s.111). Bu hadisler, Allah'ın kudretini,

hikmetini, eserlerini, sun'unu, rahmetini, lütfunu, ihsanını düşünmeyi, yaratılanlarla O'nun
varlığına, birliğine, kudretine, hikmetine yol bulmayı men etmemekte,

fakat zâtının künhünü aklın idrâk edemeyeceğini, böyle bir düşünceye kapılanın aklına uyup sapıklığa düşeceğini bildirmektedir. Aynı zamanda, "Öyle bir mâbud-dur ki sana kitap indirdi.

Onun bir kısmı, mânası apaçık âyetlerdir ve bunlar, kitabın temelidir. Diğer kısmıysa çeşitli mânâlara benzerlik gösterir âyetlerdir.

Yüreklerinde eğrilik olanlar, fitne çıkarmak ve yorumlamak için mânaları açık olmayan âyetlere uyarlar. Halbuki onların yorumlarını ancak Allah bilir. Bilgide şüpheleri olmayacak kadar kuvvetli olanlarsa derler ki:

Biz inandık O'na, hepsi de Rabbimizdendir; bunu akli tam olanlardan başkaları düşünemezler" âyetine de işaret vardır (3, Âli İmran, 7). Mânaları apaçık âyetlere "Muhkemât", mânaları açık olarak belli olmayan âyetlere "Müteşâbihât" denir; bunları 1. hutbenin 9. notunda izah etmiştik; bakınız.

[2] - 26. sûrenin (Şuarâ') 97-98. âyetleridir. Bu kısmında Mücessime ve Müşebbihe'ye, yâni Allah Süphanehu ve Taâla'ya cisim isnâd etmek, O'nu insana benzetmek, O'na mekân isbâtına kalkmak gibi sapık inançlara kapılanlara, putları, O'na eşit, yâhut O'ndan daha kudretsiz, fakat O'nun katında şefaatchi sayanların da küfrüne işaret vardır.

[3] - Bu kısımda gök denen şeyin, boşluk olduğunu, boşluktaki cirmi saran hava tabakası bulunduğunu, yıldızların da, Güneş ve Ay'ın da döndüğünü, yürüdüğünü, medarları olduğunu, henüz göze görünmeyecek kadar uzak yıldızların mevcudiyetini bildirmektedirler. Nitekim 36. sûrenin (Yâ-Sîn) 38-40. âyetlerinde, "Ve Güneş de karar edeceği yere akıp gider;

bu, üstün hüküm ve hikmet sahibi Mâbûd'un takdiridir. Ve Ay için de muayyen zamanlarda konaklar tayin ettik; her devrin sonunda, eski, kuru ve eğri hurma salkımının çöpüne döner.

Ne Güneş, Ay'a yetişebilir ve ne gece, gündüzü geçebilir; hepsi de bir gökte yüzüp durur" buyrulmaktadır. Aynı bölümde, 38. sûrenin (Sâffât) 6. âyetine de işaret edilmektedir.

Yıldızların kutlu, kutsuz oluşuna gelince:

Hazret-i Emir'ül-Mü'minîn (a.s), Haricilerle, Nehrevan savaşına giderlerken Eş'as b. Kays-ı Kindî'nin kardeşi Afif b. Kays, Yâ Emir el-Mü'minîn, şimdi gidersen korkarım, üst olamazsın;

yıldız bilgisi bunu gösteriyor demişti. Bu adam, yıldız bilgisi bilgini geçinirdi. Hazret-i Emir (a.s)
buyurdular ki:

Sen sanır mısın ki bir saat var, o saatte gidene kötülük erişmez ve bir saat da var ki o saatte
gidene, korkarsın, zarar erer?

Kim bu sözünü tasdik ederse Kur'ân'ı tekzib eder; zanneder ki dilediği, sevdiği şeye ermek,
erişmek için Allah'ın yardımına muhtaç olmaz, kötülüğü gidermek için O'nun yardımına ihtiyaç
duymaz.

Senin bu sözüne uyanın, Rabbine değil, sana hamd etmesi gerekir. Çünkü sen, zannınca onu,
fayda elde edecek yola götürmedesin, zarardan da emin etmedesin.

(Sonra halka dönüp buyurdular ki:)

Ey insanlar, sakının yıldız bilgisi öğrenmekten; ancak karada, denizde, yıldızlarla yol bulacak
kadar bir bilgi belleyebilirsiniz. Çünkü yıldız bilgisi, insanı gaybden haber vermeye götürür;

müneccim, gaybden haber verene benzer; gaybden haber veren büyücü gibidir; büyücü ise kâfir
gibi. Kâfirse cehennemdedir. Yürüyün Allah'ın adıyla (Muhammed Abduh Şerhi, 1, s. 128-129).

Gaybden haber vermek davasında bulunmaya "Kehânet", bu davayı güdene "Kâhin" denir.
Hazretin sözlerinde de böyle geçmektedir; remil, cefr vesaire gibi bilgileri bildiklerini iddia
edenler de bu hükme girer.

Hiz. Peygamber (s.a.a), büyü, üfürükçülük, kuşların uçuşundan hüküm çıkarmak, kâhinlik, yıldız
bilgisi, muska takmak gibi batıl inançları tamamıyla men etmiştir. Câmî'us-Sagıyr, 1, s.31, 67,
123, 2. 116, 140, 148, 142, 187; Künûz'ül-Hakaık, 2, s.87, 120). Hattâ Hiz. Ali'ye (a.s), "Yâ Ali,
yıldız bilgisi bildiğini iddia eden kişi ile düşüp kalkma" buyurmuştur (Künuz'ül-Hakaık, 2,
s.206).

Bütün bunlara nazaran kutlu, kutsuz yıldız, arza tesîr bakımındandır; yoksa yıldızlar da Allah'ın
mahluklarıdır; kutluları, kutsuzları yoktur.

[4] - Mes'ade b. Sadka, İmâm Muhammed'ül-Bâkır ve Ca'fer'üs-Sâdık'a ulaşmıştır. Emir'ül-Mü'minin'in hutbelerini hâvi bir kitabı vardır (Tenkiyh, c.3, s.212).

89:Kendi zamanları

Hilâfetleri, Cemel savaşı ve Cemel'den sonra Osman'dan sonra kendilerine biat edilmek istenildiği zaman buyurdular ki:

Beni bırakın da benden başkasını arayın, bulun; çünkü bir işe yönelmişiz ki türlü-türlü yönü var; çeşit-çeşit rengi var. Gönüller bu işte bir kararda duramaz; akıllar bu işi yüklenip dayanamaz. Tanyerini boydan boya, dolaylı kara bulut kaplamış; apaydın yol görünmez olmuş.

Bilin ki istediğinizi kabûl edersem, daha iyi bildiğime uyar giderim ben,[1] ne söyleyenin sözüne aldırış ederim, ne ayıplayanın sözüne kulak asarım. Ama beni bırakırsanız,

sizin biriniz gibi olurum da umarım ki işinize kimi getirir, kendinize kimi buyruk sahibi yaparsanız, buyruğu sizden daha fazla dinlerim, emrine sizden fazla uyarım. Benim size vezîr olmam, sizin için, emir olmamdan daha hayırlıdır.[2]

[1] - "Daha iyi bildiğine uyar giderim ben" sözüyle, 39. sûrenin (Zümre) "Müjdele kullarımı ki sözü dinlerler de en güzeline uyarlar; onlar, öyle kişilerdir ki Allah,

doğru yola sevk etmiştir onları ve onlardır aklı başında olanların, gerçeği anlayanların ta kendileri" meâlindeki 17-18. âyet-i kerîmelerine işaret vardır.

[2] - Emir'ül-Müminin'in (a.s), Hz. Peygamber'in (s.a.a), ebediyete intikallerinden sonra kendisine verilmediği halde hilâfetin, kendi hakkı olduğunda direnmesi,

kendine teklif edildiği zamansa kabûl etmemeye çalışması, şaşılacak bir şey değildir. Kendisine hilâfet teklif edildiği zaman, Hz. Rasûl-i Ekrem'in (s.a.a), vefatlarından, yirmi beş yıl geçmişti.

Bu müddet zarfında ülkeler alınmıştı, şehirler zaptedilmişti. İslâm, çeşitli düşüncelerle, çeşitli

dinlerin kalıntılarıyla bulanmıştı. Zenginlik, almış yürümüşü. Rey ve içtihatlar, temel inançlara kadar tesirini göstermişti. Osman'ın, Ümeyyeoğullarına beytûlmâlden ihsanı, o zamanın parasıyla yüz yirmi altı milyon yedi yüz yetmiş beş bin dirhemi tutmaktaydı (El-Gadîr, 5, s.286); beytûlmâl, istenildiği gibi sarfedilir olmuştu. Toplum şartlarının değişmesi, ahlâkı da değiştirmişti. Yoksullar zengin olmuşlar, köleler çoğalmışlardı.

Saraylar kurulmuştu, tahtlar düzülmüşü. Perdeciler, kapıcılar, hizmet eden hadımağaları türemişti. Aba, kabâ olmuş, yiyim, ihtiyaç halinden zevk merhalesine ulaşmıştı.

Emir'ül-Müminin, İslâm'ın temel inançlarına sâdıktı; idâresi de öyle olacaktı; fakat buyurdıkları gibi artık, "Gönüller bu işte bir kararda duramaz, akıllar bu işi yüklenip dayanamaz" bir hâle gelmişti;

"Tanyerini boydan boya dolaylı kara bulut kaplamış, apaydın yol görünmez" olmuştu. Emir'ül-Müminin (a.s), bu yüzdendir ki hilâfeti kabûl etmek istemiyordu; fakat kabûl etmese de biliyordu ki hilâfet, halkın değil, Hakk'ın bir tevcihiydi; ama halk, artık kendi idâresine tâbi olacak halden çıkmıştı; nitekim de öyle oldu.

90:Nehrivan savaşından sonraki hutbelerinden:

Sonra ey insanlar, bilin ki ben fitnenin gözünü kör ettim; dalga-dalga yayılan karanlığına benden başka kimse dalamaz; coşup duran kudurganlığına kimse atılamaz. Sorun bana, beni yitirmeden sorun.

Canım kudret elinde olana andolsun, sizinle kıyâmet arasında neler olacaksa, sorarsanız haber veririm size. Yüzlerce kişiyi doğru yola götürecek, yüzlerce kişiyi sapıklığa atacak topluluklardan hangisini öğrenmek isterseniz,

o fitneye halkı kim çağırır, kim yürütür; yüklerini çeken develeri nerelerde ıhlatıp yaratırlar; yüklerini nerelerden alıp yüklerler; onlardan kim öldürülür, kim ölümüyle ölür; hepsini bir bir bildiririm size.

Ama beni yitirdiniz mi, size hoşlanmadığınız işler, sıkıntılı çetin olaylar gelip çattınca, soranların çoğu, şaşırıp başlarını önlerine eğecekler, soru sorulanların çoğu da cevap veremeyip acze düşürecekler.

Bu da, giriştiğiniz savaş kızışıp sürdükçe sürdüğü, halkın paçalarını sıvayıp işe giriştiği, dünyanın sizi dara düşürdüğü, ortalığı kararttığı zaman olacak; sonunda Allah, sizin hayırlılarınızdan geriye kalanlardan bu belâ günlerini giderinceye dek bu, böyle gidecek.

Bilin ki fitneler gelip çattı mı, hak mıdır, batıl mı, bilinmeyecek, şüphe edilecek. Geçip gitti mi, halk uyanacak, bilecek, Gelip çattınca inkâra düşülecek, geçip gidince anlaşılıp bilinecek. Bu fitneler, kasırgalar gibi esip dönecek, tozup duracak, bir şehirden gelecek, bir şehri alıp verecek.

Bilin ki size gelip çatacak fitneler içinde en korktuğum fitne, Ümeyyeoğulları'nın fitnesidir; çünkü o, hiçbir şey görmeyen kör, hiçbir şey göstermeyen karanlık bir fitnedir.

Bu fitneye karşı tedbir yolu görünmez, belâsı herkesi kaplar; can gözü açık olana gelir çatar; körleşip onu görmeyendense geçer gider. Allah'a and olsun ki Ümeyyeoğulları, benden sonra sataşacağınız en kötü buyruk sahipleridir;

kocamış, kötü huylu deveye benzerler onlar; sütünü sağarken sağanı dişiyle ısırır; ayağıyla başına vurur; onu tekmeler durur; sütünü vermez olur. Sizden, kendilerine yarayandan, yahut da hiç olmazsa onlara zararı dokunmayandan başkasını bırakmaz onlar. İçinizden birinin, onlardan öç alması, ancak kulun efendisinden, birinin hizmetinde bulunan kişinin,

o kişiden öç almasından başka bir şey olamaz ve o zamana dek de onların belâsı sizin üstünüzden kalkmaz. Görünüşü çirkin, korkunç, câhiliye devrinin karanlıkları gibi kapkaranlık fitneleri gelip çatarsa size; o fitnede ne bir hidayet alâmeti vardır, ne bir yol gösteren bilgi.

Biz Ehlibeyt, ondan kurtulmuşuz; o fitne için de halkı, kendisine çağıranlardan değiliz biz. Sonra Allah onları alçaltan, zorla, zorlukla sürüp götüren, onlara zehirden daha acı ağı ile dopdolu kadehi sunan,

onlara ancak kılıç veren, onlara ancak korku ve dehşet elbisesi giydiren kişinin eliyle sizden o belâyı, o fitneyi, hayvanın derisini yüzer gibi yüzüp sıyıran kişinin eliyle giderir.

O zaman Kureyş, bütün dünya ellerinde olsa, dünyada ne varsa hepsine sahip bulunsa, pek az bir müddet için bile olsa beni görmek için fedâ etmeye hazırdır. Ama ne fayda. Bugün, onlardan bir kısmını istiyorum da gene vermiyorlar bana.[1]

[1] - Gerçekten de böyle olmuştur. Ümeyyeoğulları'nın son hükümdarı Mervan, Abdullah bin Ali bin Abdullah bin Abbâs'ın kumandasındaki Horasan askerini görünce ne olurdu demişti; bu gencin yerine Ebu-Tâlip oğlu Ali olsaydı.

91:Uludur, kutludur O Allah ki yüce himmetler bile onu idrâk edemez; en doğru ve temiz anlayışlar bile onun künhüne eremez. Bir evveldir ki evveline bir ön olamaz; bir ahirdir ki sonuna bir son bulunamaz.

(Bu hutbelerinde Hz. Ali (a.s) peygamberleri (s.a.a) şöyle anlatmaktadırlar):

Onları en üstün kişilere emanet olarak vermiştir; en hayırlı rahimlerde karar ettirmiştir. Onları en yüce bellerden en temiz rahimlere aktarmıştır; onlardan geçenler geçtikçe Allah dinini kurmak ve korumak için yerlerine gelecekleri getirmiştir.

Böylece de noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah'ın lütfü, Allah'ın rahmeti ona ve soyuna olsun, peygamberlik,

Muhammed'e erişmiştir. Onu yetiştirmek bakımından en üstün yerden yetiştirmiş, dikip boy atmak bakımından en yüce yerden izhâr etmiştir. Bir ağaçtan yetiştirmiştir ki peygamberlerini o ağaçtan meydana getirmiştir; emin kişilerini o kökten seçmiştir.

Onun boyu, boyların hayırlısıdır; onun soyu, soyların hayırlısıdır. Ağacı, ağaçların en iyisidir;

haremden bitmiştir; kerem alanında boy atmıştır. O ağacın upuzun dalları, budakları vardır; meyvesine herkesin elinin uzanmasına imkân yoktur. O, Allah'tan çekinenin, imâmıdır;

doğru yolu bulanın can gözüdür. Bir ışıktır ki parıl parıl parlar; bir yıldızdır ki ışığı balkır durur; bir ışık verir ki parıltısı nurlar saçar. Yolu dosdoğrudur; orta bir yoldur; yordamı gerçektir; sözü hakla batılı ayırır,

hükmü adaletin ta kendisidir. Onu, peygamberlerin gönderilmesinin arası kesildiği, halkın iyi işlerden ayakları kaydığı, ümmetlerin bilgisizliğe düştüğü bir çağda göndermiştir.[1][21]

Allah size acısın, apaçık delillere uyun; yol aydınlıktır, doğrudur, sizi esenlik yurduna çağırmada. Fırsat ve mühlet elinizdeyken uyun o doğru yola. Amel defterleri açık, kalemler yazıp duruyor. Vücutlar sağ-esen, diller tutulmamış. Tövbe kabûl edilmede, ameller makbûl olmada.

[1] - Hz. Rasûl-i Ekrem (s.a.a) "Gerçekten de Allah mahlûkatını yarattı ve beni onların en hayırlı bölümünden kıldı. Sonra kabilelerden hayırlısını seçti; beni en hayırlı kabileye mensup etti;

sonra evleri seçti; beni en hayırlı eve verdi; ben hem en hayırlınızım, hem en hayırlı evdenim" ve "Allah İsmâil evlâdından Kinâne'yi, Kinâne'den Kureyş'i, Kureyş'ten Hâşimoğulları'nı seçti;

beni de Hâşimoğulları arasından seçti" buyurmuşlar (Câmi'us-Sagıyr, 1, s.56, 58) ve atalarını saydıktan sonra kendisine ve atalarına câhiliyyet kirleri bulaşmadığını, Âdem'den îtibâren atalarının, nikâhla doğdu-ğunu, soy ve baba bakımından en hayırlı bulunduklarını bildirmişlerdir (aynl, s. 89).

91: Uludur, kutludur O Allah ki yüce himmetler bile onu idrâk edemez; en doğru ve temiz anlayışlar bile onun künhüne eremez. Bir evveldir ki evveline bir ön olamaz; bir ahirdir ki sonuna bir son bulunamaz.

(Bu hutbelerinde Hz. Ali (a.s) peygamberleri (s.a.a) şöyle anlatmaktadırlar):

Onları en üstün kişilere emanet olarak vermiştir; en hayırlı rahimlerde karar ettirmiştir. Onları en yüce bellerden en temiz rahimlere aktarmıştır; onlardan geçenler geçtikçe Allah dinini kurmak

ve korumak için yerlerine geleceklere getirmiştir.

Böylece de noksan sıfatlardan münezzehe olan Allah'ın lütfü, Allah'ın rahmeti ona ve soyuna
olsun, peygamberlik,

Muhammed'e erişmiştir. Onu yetiştirmek bakımından en üstün yerden yetiştirmiş, dikip boy atmak
bakımından en yüce yerden izhâr etmiştir. Bir ağaçtan yetiştirmiştir ki peygamberlerini o
ağaçtan meydana getirmiştir;

emin kişilerini o kökten seçmiştir. Onun boyu, boyların hayırlısıdır; onun soyu, soyların
hayırlısıdır. Ağacı, ağaçların en iyisidir; haremde bitmiştir; kerem alanında boy atmıştır.

O ağacın upuzun dalları, budakları vardır; meyvesine herkesin elinin uzanmasına imkân yoktur.
O, Allah'tan çekinenin, imâmıdır; doğru yolu bulanın can gözüdür.

Bir ışıktır ki parıl parıl parlar; bir yıldızdır ki ışığı balkır durur; bir ışık verir ki parıltısı nurlar saçar.
Yolu dosdoğrudur; orta bir yoldur; yordamı gerçektir; sözü hakla batılı ayırır,

hükmü adaletin ta kendisidir. Onu, peygamberlerin gönderilmesinin arası kesildiği, halkın iyi
işlerden ayakları kaydığı, ümmetlerin bilgisizliğe düştüğü bir çağda göndermiştir.[1][21]

Allah size acısın, apaçık delillere uyun; yol aydınlıktır, doğrudur, sizi esenlik yurduna çağırmada.
Fırsat ve mühlet elinizdeyken uyun o doğru yola. Amel defterleri açık, kalemler yazıp duruyor.
Vücutlar sağ-esen, diller tutulmamış. Tövbe kabûl edilmede, ameller makbûl olmada.

[1] - Hz. Rasûl-i Ekrem (s.a.a) "Gerçekten de Allah mahlûkatını yarattı ve beni onların en hayırlı
bölüğünden kıldı. Sonra kabilelerden hayırlısını seçti; beni en hayırlı kabileye mensup etti; sonra
evleri seçti;

beni en hayırlı eve verdi; ben hem en hayırlınızım, hem en hayırlı evdenim" ve "Allah İsmâil
evlâdından Kinâne'yi, Kinâne'den Kureyş'i, Kureyş'ten Hâşimoğulları'nı seçti; beni de
Hâşimoğulları arasından seçti" buyurmuşlar

(Câmi'us-Sagıyr, 1, s.56, 58) ve atalarını saydıktan sonra kendisine ve atalarına câhiliyyet kirleri bulaşmadığını, Âdem'den îtibâren atalarının, nikâhla doğdu-ğunu, soy ve baba bakımından en hayırlı bulunduklarını bildirmişlerdir (aynl, s. 89).

93:Hamd Allah'a ki evveldir, ondan evvel bir var yok; âhırdır, ondan sonra kalan yok. Zâhirdir, fevkinde bir varlık bulunamaz; bâtıdır, ondan başka bâtına erişen olamaz.

Hız. Muhammed'in, (s.a.a) Karar ettiğı yer, karar edilecek yerlerin en hayırlısıdır; yetiştiğı yer, yetişilen yerin en yücesidir. Kerâmet mâdenlerinde yetişmiş, selâmet yaygısının yayıldığı yerlerde gelişmiştir.

İyi kişilerin gönülleri ona yönelmiştir; inananların gözleri, ona meylet-miştir. Allah, eski kinleri onunla gömmüştür; gönüllerdeki düşmanlıkları, onunla söndürmüştür. Onunla, inananları uzlaştırmıştır, kardeş etmiştir.

O'nunla şirki îmandan ayırmıştır. O'nunla, alçalışı yüceltmıştır; onunla yüceliğı alçaltmıştır. Sözü anlatıştır. O'nun; susması, söz söyleyişidir.[1]

[1] - "Hep birden Allah'ın ipine (Kur'an'a) sımsıkı sarılın, bölük, bölük olmayın ve anın Allah'ın size verdiği nimeti, anın o zamanı ki düşmandınız birbirinize, kalp-lerinizi uzlaştırdı; nimetiyle kardeş oldunuz.

İçinde ateş dolu bir çukurun tam kıyısında'ydınız, sizi kurtardı ondan. Allah doğru yolu bulursunuz diye delillerini böyle açıklar size" (3. Âl-i İmran, 103).

Alçalışı, yâni gönül alçaklığını, mânevî yücelik etmiş, yüceliğı, yâni soy-boy şerefini alçaltmıştır.

94:Kufelilere Hutbeleri:

Allah mühlet verse bile zâlimi, eninde sonunda kahreder, cezâsız bırakmaz. Onu görmededir, onun geçtiğı yolu bilmededir, sonra onun boğazını sıkar; tükürüğünü yutmasına bile meydan

vermez.

Canım kudret elinde olana andolsun, bu topluluk, size üst olacaktır; ama bu, onların, sizden daha haklı olduklarından değil, batıl iş bile buyrulsa hemencecik itâat edişlerinden ve sizin, benim buyruğuma itâat etmeyişinizden.

Ümmetler, buyrukları altındakilerin zulmünden korkarak sabahlarlar; bense buyruğum altındakilerin zulmünden ürkerek sabahlamadım. Düşmanla savaşmanızı istedim, gitmediniz. Size öğüt verdim, tutmadınız.

Gizli, açık bağırdım, gelmediniz. Öğüdümü duymadınız. Buradasınız ama yok musunuz? Kullarsınız ama baş mı kesildiniz? Size gerçek sözler söylüyorum, kaçıyorsunuz.

Adamakıllı öğüt veriyorum, sözüm bitmeden dağılıyorsunuz. İsyan edenlerle savaşa teşvik ediyorum sizi, daha sözüm bitmeden Sebe' kavmi gibi dağılıveriyorsunuz; toplandığınız yerlere gidiyor, birbirinizi öğütlerle kandırıyor, aldatıyorsunuz.

Sizi sabahleyin doğru yola sevk ediyorum; akşamleyin yanıma yay gibi eğrilmiş dönüyorsunuz. Sizi doğrultan da usandı gitti, duyup dinleyenin de işi sarpa sardı.

Ey bedenleriyle karşımda duran, akıllarını yitirmiş, dilekleriyle burada bulunmayan, istekleri çeşit çeşit olan kişiler, a emirlerini derde uğratan belâlara düşüren adamlar, emiriniz Allah'a itaat ediyor, siz onun emrini tutmuyorsunuz:

Şamlıların emiri Allah'a isyan ediyor, onlarsa onun emrini tutuyorlar. Andolsun Allah'a ki Muâviye sizin için benimle sarraflar gibi alış verişe girse, onlardan birini, bir altın verir alırdım, bir gümüş dirheme de onunuzu satardım.

Ey Kufeliler, sizde bulunan üç şeyle, sizde bulunmayan iki şey yüzünden dertlere düştüm; gamlara battım: Kulaklarınız var, sağırırsınız; konuşuyorsunuz, söz söylüyorsunuz, dilsizsiniz; gözleriniz var, körsünüz[1]. Savaşta hür erler gibi direnmeniz yok; belâ çağında güvenilir adamlar değilsiniz siz.

Ellerine toz toprak giresiceler, siz, haydayanı uzakta kalmış develere benziyorsunuz; bir yandan

bir yana dağılmış, gitmişsiniz. Allah'a andolsun, savaş kızıışsa,

ateş bacayı sarsa Ebû-Tâlib oğlunun yanından dağılır gidersiniz, doğan çocuk nasıl bir daha ana rahmine girmezse sizi de bir daha derleyip toplamak mümkün olmaz.

Rabbimin yolundayım ben, gerçeğim ve Peygamberinin emrine uymuşum; doğru yoldayım; apaçık, o yolda gitmedeydim. Peygamberinizin Ehlibeytine dikkat edin; onların yolundan ayrılmayın; onlara uyun.

Onlar, sizi aslâ doğru yoldan çıkarmazlar; sapıklığa sevk etmezler. Onlar oturdular mı siz de oturun; onlar kalktılar mı siz de kalkın; onların önüne geçmeyin. Böyle hareket etmezseniz yollarınızı yitirirsiniz; sersemleşir, sapıtır gidersiniz. Onlardan geride kalmayın, yoksa helâk olur bitersiniz.[2]

Ben, Allah'ın salâtı O'na ve soyuna olsun, Muhammed'in ashabını gördüm; içinizde onlara benzer bir kişi bile göremiyorum. Onlar, saçları dağılmış, toza toprağa bulanmış bir halde sabahlarlar, gecelerini namazla geçirirlerdi. Kimi alınlarını toprağa koyarlardı, kimi yüzlerini. Kıyâmeti andılar mı, köz gibi yanarlardı.

Alınları, secdeden, âdetâ keçinin dizlerine dönmüştü, kabuk bağlamıştı. Allah anıldı mı, azap korkusundan, sevap ümidinden gözyaşı dökerlerdi; hem de öylesine ki yenleri yakaları ıslanırdı; yel eserken ağaç nasıl sallanırsa öyle titrerlerdi.[3]

[1] - "Andolsun ki, cinlerin ve insanların çoğunu cehennem için yarattık, onların kalpleri vardır; düşün-mezler onlarla; onların gözleri vardır, görmezler onlarla, onların kulakları vardır, duymazlar onlarla;

onlar dört ayaklı hayvanlara benzerler; hattâ daha da sapıktır onlar; onlardır gaflette kalanların ta kendileri." (A'râf, 179) Bu âyet-i kerimede, hayvanların düşünceleri olmadığı, gerçeği göremedikleri, gerçek sözü duyup anlamadıkları,

bu yüzden de mâzur oldukları, mükellef ve sorumlu bulunmadıkları, fakat insanlara idrâk verildiği, gerçeği görebilecekleri, gerçek sözü duyup anlayabilecekleri, böyle olduğu halde gerçeği idrâk etmeyen, etmemekte ısrar eden, gerçeği görmeyen, duymayan, görmemek ve duymamakta ısrar eden kişilerin, hayvanlardan beter oldukları,

fakat idrâk etmek, gerçeği görmek ve duymak kabiliyetine sahip oldukları ve mükellef bulundukları halde batıla saptıklarından dolayı azâbı hak ettikleri beyan buyrulmaktadır. Emir'ül-Müminin (a.s), bu âyet-i kerimeye işaret buyurmaktadır.

[2] - Müsned, Sahih-u Tirmizi, Müstedrek'us-Sahilayn, Hilyet'ül-Evliyâ, Kenz'ül-Ummâl, Mecma'uz-Zevâid, Savâik'-ul-Muhrika. Hz. Rasul-i Ekrem'in (s.a.a), ümmeti arasında iki değer biçilmez şey bıraktıklarını, bunların da Kur'ân-ı Mecid ve Ehlibeyt olduğunu beyan buyurdıkları,

Ehlibeyt'in, Nuh Peygamber'in gemisine benzediğini, ona binenin, yâni onlara uyanın kurtulacağını, onlara karşı duranların boğulup gideceklerini bildirdikleri, Ehlibeyt'in ümmet için aman bulunduğunu söyledikleri sâbittir (Fadâil'ül-Hamse, 2, s.43-60).

[3] - "İnananlar, ancak onlardır ki Allah anılınca yürekleri titrer; onlara âyetleri okununca da inançlarını arttırır ve Rablerine dayanırlar. Onlardır ki,

namaz kılarlar ve rızıklandırdığımız şeylerin bir kısmını harcarlar. Onlardır gerçek inananlar, (onlarındır Rableri katında dereceler, yarlıganma ve dâimî bitmez tükenmez rızık." (8, 2-4